

ANMELDELSE: SKRIVELYST OG LÆRING OG SKRIVELYST I ET SPECIALPÆDAGOGISK PERSPEKTIV

LEKTOR MONA GERSTRØM, UDVIKLING OG FORSKNING, UC SYDDANMARK

Skrivelyst og læring, Sigrid Madsbjerg og Kirstens Friis (red), Dansk Psykologisk Forlag, 208 sider

Skrivelyst i et specialpædagogisk perspektiv, Sigrid Madsbjerg og Kirsten Friis (red), Dansk Psykologisk Forlag, 232 sider

Med temaet skrivelyst retter bøgernes mange fremragende artikler søgelyset mod et vigtigt område, som bør styrkes! I denne anmeldelse relateres artiklerne til det pædagogiske arbejde og udtrykker nogle af de mange perspektiver, som jeg, under læsningen blev inspireret til at kommentere. Hensigten er at pege på artiklernes anvendelighed i forhold til hverdagens pædagogiske praksis og på pædagog/læreruddannelser. Artiklernes budskab, set fra min optik, rettes i høj grad mod det pædagogiske arbejde med sprogets indholds- og brugsside, hvilket såvel tale- som skriftsprogsmæssigt skal styrkes, hvis børns mangfoldige evner skal medtænkes pædagogisk inkluderende i såvel daginstitutioner som på skoler. Sprogets kommunikative aspekter og gensidigheden imellem skriver og læser fordrer forståelse for og udvikling af udtryksformer. Dermed er fænomenet genrepædagogik aktuelt, og vi kan med fordel udvikle den i vores kultur, netop for at styrke elevernes muligheder for at øve sig og udvikle de skriftsproglige kompetencer, som de resten af livet har så megen brug for. Alle artikler i begge bøger er aldeles relevante i denne sammenhæng, og det er mit håb, at de vil blive brugt som inspiration til at udvikle pædagogisk sprogpraksis.

Skrivelyst og tidens pædagogiske udfordringer

I begge bøger præsenterer en lang række kompetente forfattere deres perspektiver på temaet skrivelyst og udvikling af skriftsproglige kompetencer. De mange artikler opfordrer til yderligere fokus på børns skrivelyst. Hvordan inspireres børn til at skrive? Hvad lærer de ved det? Hvorfor er det så vigtigt, at de øver sig i at skrive og anvende skriftsproget i mange sammenhænge? Bøgernes artikler kan sagtens læses enkeltvis og anvendes som inspiration til at sætte det skriftsproglige arbejde på dagsordenen i alle fag og aktiviteter i skolen. Men bøgernes mange forskellige artikler får mig også til at tænke på det inkluderende pædagogiske arbejde, som med et transdisciplinært afsæt medtænker biologiske, sociale og kulturelle fænomener i forhold til at forstå læringens kompleksitet (Valsiner, 2005). Mangfoldigheden og børns meget varierende forudsætninger for læring og deltagelse i sociale sammenhænge er et vilkår, som udfordrer lærere og pædagoger ikke mindst, når der skal arbejdes med børns evne til at udvikle skriftsproget i forskellige sammenhænge. Det kommunikative aspekt, dualiteten imellem afsender/skriver og modtager/læser er centralt, og børn har brug for at øve sig igennem hele deres udviklingsforløb, og det er vigtigt, at alle motiveres og får mulighed for at udvikle netop de talenter, som hver især rummer. Derfor er udtryksformer eller skrivegenre et særdeles centralt tema i alle børns udviklingsforløb; i denne sammenhæng medtænkes såvel daginstitutioner som skoler, og de mange artikler i bøgerne kommer omkring vigtige temaer i relation til det pædagogiske arbejde:

Viden om

- *Viden om* skriftlige markører, struktur, udtryk og flow, der gør tekstens læsbar og nærværende, er vigtige elementer i det pædagogiske arbejde, hvor vurderingen af elevens nuværende kompetence er central i forhold til at kunne mediere fortsat skriveformidlingsudvikling.

Temaet perspektiveres blandt andet af Marlene Muhlig og Mette Teglers i artikel "Til tasterne- pir og puf til skrivelysten": *Det er alment anerkendt at læse og skriveudviklingen støtter hinanden og ved at sætte fokus på genrekendskabet kan vi øge elevernes literacy-kompetencer*, *Skrivelyst og læring* s. 110

Færdigheder i

- At mediere (Kirkebæk, 2005) udvikling fordrer pædagogiske *færdigheder* i forhold til at observere, undersøge og analysere elevens nuværende kompetencer med henblik på at målrette handlinger, der giver eleven mulighed for at videreudvikle skriftsproglige kompetencer. Færdighedernes værdi understreges blandt andet i Marianne Ors artikel "Børneneurologiske aspekter på læse- og skrivelsesvanskeligheder": *En præcis kortlægning af både kognitive og sproglige funktioner giver en god baggrund for målrettede pædagogiske tiltag*, *Skrivelyst i et specialpædagogisk perspektiv* s. 201

Kompetencer til

- Lærer og pædagog- *kompetencer* i forhold til at skabe læringsarenaer for børn og deres voksne relationer, der sætter skriftsprogets brug på dagordenen i relationelle perspektiver. Samtlige artikler i bøgerne relateres til hensigter om at fremme børns skrivelyst; bøgernes formål *skal være med til at kvalificere arbejdet med at fremme alle elevers skrivelyst og skrivekompetence så lærere får inspiration til at støtte og guide eleverne igennem deres skoletid*, *Forord i Skrivelyst og læring* s. 16.

Den begyndende udvikling af skriftsproglig kompetence – dagtilbuddets indsatser?

"Tilegnelse af tale og skriftsproget hænger sammen – og skal understøttes allerede i dagtilbudsalderen" er titlen på Dorthe Bleses og Mette Kjær Andersens artikel i *Skrivelyst i et specialpædagogisk perspektiv*. Mange børnehaver har igennem flere år arbejdet projektorienteret med skriftsprogsinddragelse i børnenes lege og

aktiviteter, og betydningen af pædagogiske medierende arbejde med det opdagende skriftsprog er forskningsmæssigt belyst, *men alligevel er det påfaldende, at den opdagende skrivning ikke har fået større gennemslag i børnehavens, børnehaveklassens og skolens hverdag i de nordiske lande*, skriver Bente Hagvet i artiklen "Skrivelyst og skrivepraksis på elevens præmisser", *Skrivelyst i Specialpædagogisk perspektiv* s. 215.

"Hensigten er at pege på artiklernes anvendelighed i forhold til hverdagens pædagogiske praksis og på pædagog/læreruddannelser."

I materialet fra projekt Udsatte børn og sprogvurdering i dagtilbud uddybes det pædagogiske arbejde med det tidlige skriftsprog, f.eks. skriver Hanne Hauer, UC Sjælland, om sprog møder gennem symboler og billedfortællinger. I mødet med symboler i billedfortællinger skabes muligheder for, at barnet kan udvikle symbolopfattelse, som er et vigtigt element for at udvikle abstraktionsevne og forståelse for skriftsprogets konventionelle system. Min praksiserfaring er, at børns tidlige eksperimenter og erfaringer med brugen af symboler, som i deres univers kan være kropslige, visuelle, musiske eller talemæssige udtryk, understøtter forståelsen for symboler som tegn, der kan sættes i stedet for noget andet. Med temaet skrivelyst understøttes vigtigheden af de tidlige pædagogiske indsatser. Jørgen Frost indleder f.eks. sin artikel, "Skrivepædagogik fra børnehave til skole" med følgende udsagn: *Børn må opleve, at skriftsproget er en sjov og effektiv måde at kommunikere på, og de vil gennem en eksperimenterende skrivning kunne forstå, hvad bogstaver er, og hvad de kan bruges til*, *Skrivelyst i specialpædagogisk perspektiv* s. 158.

Skolen og den formelle læring:

Når tiden er inde, det vil sige når barnet er motiveret og udviklingsmæssig parat, medieres det grammatiske bad (Liberg, 2009). De konventionelle regler skal læres, og det kræver øvelse og mange gentagelser i forskellige kontekster. Sammenhænge imellem indhold/afsender/modtagerforhold bliver i skoleforløbet centrale temaer, hvor sprogets tre dimensioner: form, semantik og pragmatik (Lahey, 1978) alle spiller en væsentlig rolle. Flere af artiklerne kommer med bud på, hvordan der kan arbejdes med skriveskabeloner og andre tiltag, der kan støtte elevens skriftlige udtryksformer. Benny Bang Carlsen konkluderer i artiklen, "Genrekrivning og genrekompleksitet i et teoretisk perspektiv" (*Skrivelyst og*

læring s. 170), at skrivelyst aktiveres gennem autentiske kommunikationssituationer. Igen sættes det kommunikative aspekt, dialogen, afsender/modtagerforholdet på dagsordenen, og jeg bliver nysgerrig. Hvordan kan der arbejdes pædagogisk med denne dualitet? Har læreren tid til den enkelte elev? Hvordan kan der skabes forståelse for dette enestående og vigtige pædagogiske arbejde? Børn har brug for voksne, der guider og medierer; Lis og Torben Pøhler peger endda på coaching som en brugbar metode i deres artikel "Coaching i skrivelyst og skriveudvikling" i *Skrivelyst i specialpædagogisk perspektiv*. Artiklerne lægger i høj grad op til refleksion

og dialog om hverdagens praksisformer, så elevernes meget varierende forudsætninger medtænkes og alle motiveres og "forstyrres tilpas" i læreprocessen.

Hvorfor er det vigtigt at arbejde med skriftlig formuleringsevne?

Skrivende kommunikation er tidens udfordring, udtryksformerne er under konstant forandring, og fra forskellige sider udtrykkes bekymring for elevernes læring under deres opvækst. Afsender/modtageforholdet er et helt centrale tema, hvorfor det er særdeles

vigtigt, at børn arbejder med denne dualitet igennem hele deres udviklingsforløb. Det er vigtigt, at de får mulighed for at øve og udvikle forskellige udtryksformer eller skrivegenre, for det er blandt andet herigennem, de som voksne skal kunne formulere deres viden og kompetencer.

"Med temaet skrivelyst understøttes vigtigheden af de tidlige pædagogiske indsatser."

Bo Steffensens neuropsykologiske tilgang i artiklen "Hvad får man ud af at skrive?" retter opmærksomheden mod den individuelle læring, og spejlneuronernes funktioner antydes: *Neuropsykologien fortæller os, at man kan finde sin narrative identitet ved at skrive* (Skrivelyst og læring s. 40). At kunne formulere sig skriftligt får dermed et andet udviklende perspektiv, som ikke må undervurderes. Måske vil yderligere forskning om spejlneuronerne skabe ny forståelse for vores sociale hjernes hensigtsmæssige og uhensigtsmæssige tolkninger, så vi kan finde nye veje, når vi skal støtte børn i at udvikle udtryksmåder i forhold til forskellige kontekster.

Hvordan kan det pædagogiske arbejde befordre udvikling af skriftsproglige kompetence?

Bøgernes artikler peger på autentiske, meningsfulde sammenhænge og pædagogisk guidning som motivationsfaktor for de mange øvelser, eleverne skal igennem i deres læreproces.

"Artiklerne lægger i høj grad op til refleksion og dialog om hverdagens praksisformer, så elevernes meget varierende forudsætninger medtænkes, og alle motiveres og "forstyrres tilpas" i læreprocessen."

I flere af bøgernes artikler anvises "gode værktøjer," genrepædagogik bør være en realitet, også i Danmark. Skolen må på tværs af fag arbejde målrettet på at udvikle elevernes lyst og evne til at skrive i forskellige genrer, men også forældrene må inddrages i projekterne, så de kan støtte elevernes brug af forskellige udtryksformer i såvel tale som skriftsproglige sammenhænge. Starten er de små børns skriblerier, tegninger og fortællinger, og vi må overveje, hvordan vi på førskoleområdet kan arbejde med udtryksformer afpasset børnenes udvikling. I skolen fortsætter det udviklende forløb med utallige små og store skriftsproglige opgaver i forskellige genrer igennem skoletiden. Igennem hele forløbet skal de voksne vise interesse og være medierende og motiverende for børnenes lyst til at øve sig i forskellige udtryksformer. Set i et inkluderende perspektiv må såvel biologiske, psykologiske, sociale og kulturelle fænomener medtænkes i børnenes udviklingsprocesser (Valsiner, 2005). I bøgerne om Skrivelyst kommer de mange forskellige artikler rundt om disse fænomener og giver inspiration til det pædagogiske arbejde set i et udviklingsperspektiv.

Denne anmeldelse skullefattes i korthed. Mit håb er, at den inspirerer til læsning af de mange artikler, der ALLE giver anledning til vigtige refleksioner, både for lærere og pædagoger, der ønsker at skabe energi omkring det særdeles vigtige pædagogiske arbejde, der handler om at fremme børns skriftsproglige kompetencer.

God fornøjelse med bøgerne om Skrivelyst, lad dem være optakten til pædagogisk udvikling, som kan gavne piger og drenge, der skal lære at mestre skriftsprogets mange muligheder, uanset læringsforudsætninger!

Referencer

- Hagtvet, Eriksen B. (2009): *Sprogstimulering*, Alinea
- Kirkebæk, B. (2005). *Medieret læring*, Vikom
- Liberg, C. (2009): *Sådan lærer børn at læse og skrive*, Seminarierien
- Næsby m. fl. (2009): *Udsatte børn og sprogvurdering i dagtilbud*, Servicestyrelsen, Dafolo
- Valsiner, J. (2005): *Culture and Human Development*, Sage, London.

motor Flat fool
leg opleve